

17.2.2023

EOAK/2570/2022

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Katja Harakka

HAASTEMIEHEN MENETTELY HAASTEEN TIEDOKSIANNOSSA

1 KANTELU

Kantelija pyysi tutkimaan Helsingin kärjäoikeuden haastemiehen A:n menettelyä haasteen tiedoksiannossa ja tiedoksiantotavan valinnassa sekä suorittamaan hänen osaltaan myös esitutkinnan.

Lisäkirjeessään kantelija myös pyysi tutkimaan yksipuolisen tuomion antaneen Helsingin kärjäoikeuden kärjäsihteerin menettelyä sekä suorittamaan tämän osalta tarvittaessa myös esitutkinnan. Edelleen kantelija pyysi oikeusasiamiestä ottamaan yleisemminkin kantaa siihen, voiko kansliahenkilökunta antaa ratkaisun asiassa, jossa on käytetty sijaistiedoksianto. Vielä kantelija arvosteli perintäyhtiön henkilökunnan käyttäytymistä.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Helsingin kärjäoikeuden laamannin selvitys ja haastemiehen lausunto.

Käytettävissäni on ollut myös kantelijan toimittamia lisäkirjeitä sekä hänen toimittamiaan asiaan liittyviä asiakirjoja ja kirjeenvaihtoa kärjäoikeuden edustajien kanssa.

3 RATKAISU

3.1 Selvitykset tapahtumista

Asiassa oli ollut kysymys velkomusasiasta, jonka johdosta kantajana ollut perintäyhtiö oli 4.2.2020 laittanut kärjäoikeudessa vireille kanteen kantelijaa vastaan. Kärjäoikeus oli asettanut viimeiseksi tiedoksiantopäiväksi 9.9.2020.

Haastemies oli tavoitellut kantelijaa samasta numerosta puhelimitse sekä tekstiviestitse. Tekstiviestissä viestinsaajana oli kuitenkin mainittu aivan muun henkilön koko nimi sekä haastemiehen puhelinnumero ja nimi. Kantelija oli edellä mainitusta johtuen ajatellut kyseessä olleen erehdys. Kantelijan postilaatikossa oli myöhemmin ollut viesti, jossa oli ilmoitettu Helsingin kärjäoikeudessa olevasta tiedoksiannosta. Kantelija oli ajatellut kyseessä olevan väärin jaettu postilähetys.

Kuitenkin kantelija oli saanut elokuussa 2020 tiedon häntä vastaan annetusta yksipuolisesta tuomiosta ja siitä, että haastemies oli antanut velkomusasian kanteen hänelle tiedoksi sijaistiedoksiantona. Mikäli kantelija olisi saanut haasteen tiedoksi, hän olisi voinut tulla kuulluksi asiassa sekä voinut halutessaan maksaa velkomusasiassa perityn saatavan kuluineen noin 300 euroa. Nyt hänelle oli aiheutunut 10 000 euron vahinko oikeudenkäyntikuluista.

Haastemies on selvityksessään todennut tavoitelleensa kantelijaa 10.–26.6.2020 summaarisen velka-asian tiedoksiannon vuoksi.

Hän oli 10.6.2020 soittanut kantelijan tiedossa olleeseen puhelinnumeroon ja lähettänyt myös tekstiviestin tiedoksiannosta. Viestissä oli mainittu, että tiedoksianto voidaan suorittaa myös puhelimitse. Haastemies oli samaan aikaan kuitenkin soitellut ja lähettänyt tekstiviestejä useammalle tiedoksiannon vastaanottajalle. Hän oli käyttänyt samaa viestipohjaa, ja kantelijalle lähteneeseen viestiin oli vahingossa jäänyt edellisen tavoitellun henkilön nimi.

Summaarisissa asioissa puhelintiedoksianto on ensisijainen tiedoksiantotapa. Kantelijaakin oli tavoiteltu puhelimitse ja tekstiviestein uudestaan ainakin muutaman kerran. Puhelimitse häntä ei ollut tavoitettu. Kantelijan osoitteeseen oli lähetetty postitse kaksi yhteydenottopyyntöä ja lisäksi siellä oli käyty kahdesti. Osoitteesta ei ollut tavoitettu kantelijaa tai ketään muutaakaan. Käyntien yhteydessä osoitteeseen oli jätetty yhteydenottopyyntö, johon oli merkitty käyntipäivä sekä viimeinen yhteydenottopäivä. Myös kirjeitse lähetetyissä yhteydenottopyynnöissä oli merkitty viimeinen yhteydenottopäivä.

Kantelijaa oli tavoiteltu reilun kahden viikon aikana soitoin, tekstiviestein, kirjein ja käymällä osoitteessa kahdesti. Kantelijan puhelinnumero ja osoite olivat olleet oikeat. Kantelija ei ollut vastannut yhteydenottopyyntöihin, eikä ollut ilmennyt muutaakaan paikkaa tai puhelinnumeroa, josta häntä olisi voinut tavoitella. Tiedoksiantoon merkitty viimeinen tiedoksiantopäivämäärä (9.9.2020) oli ollut viitteellinen. Kokonaisuutena asiaa harkittuaan haastemies oli päätenyt sijaistiedoksiantoon, joka oli suoritettu 26.6.2020 ja asiakirjat oli tuona päivänä toimitettu Pasilan poliisilaitokselle kantelijan noudettaviksi. Ilmoitus sijaistiedoksiannosta/tiedoksiantotodistus oli 26.6.2020 lähetetty kantelijan kotiosoitteeseen.

Helsingin käräjäoikeuden laamanni on lausunnossaan haastemiehen selvitykseen enemmän viitaten todennut haastemiehen pyrkineen tavoittamaan kantelijaa eri tavoin useita kertoja 10.–26.6.2020 välisenä aikana. Haastemies oli myös lähettänyt tekstiviestejä.

Kantelijaa oli siten tavoiteltu kahden yhteydenottopyynnön ja kahden käynnin lisäksi puhelimitse ja tekstiviestitse saamatta kantelijaa kiinni.

3.2 Sovellettavat oikeusohjeet

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Valtion virkamieslain 14 §:n mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä säädetään niin sanotusta summaarisesta riita-asiasta. Sellaisesta on kyse, jos asia koskee muun muassa tietyn määräistä saamista ja kantaja ilmoittaa, ettei hänen käsityksensä mukaan asia ole riitainen. Tällöin haastehakemus voi olla suppeampi.

Saman lain 11 luvussa on säännökset tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä. Luvun 3 §:ssä säädetään eri tiedoksiantotavoista ja luvun 3 b §:ssä puhelintiedoksiannosta, jota sovelletaan vain 5 luvun 3 §:ssä mainituissa summaarisissa asioissa. Edelleen luvun 4 §:ssä säädetään tilanteesta, jossa tiedoksiantoa ei ole saatu toimitettua tai sitä ei ilmeisesti saada toimitetuksi edellä mainituissa pykälissä tarkoitetulla tavalla. Tällöin tiedoksianto toimitetaan henkilökohtaisesti tiedoksiannon vastaanottajalle tai jollekin 7 §:ssä mainitulla henkilölle.

Luvun 7 §:n 1 momentin mukaan milloin haastemies on tiedoksiantoa varten etsinyt henkilöä, jonka asuinpaikka Suomessa on tiedossa, mutta ei ole tavannut häntä tai ketään, jolla on oikeus hänen puolestaan vastaanottaa tiedoksianto, ja ilmenneiden seikkojen perusteella voidaan olettaa hänen välttelevän tiedoksiantoa, haastemies voi toimittaa tiedoksiannon luovuttamalla asiakirjat jollekin samaan talouteen kuuluvalla 15 vuotta täyttäneelle tai, jos tiedoksiannon vastaanottaja harjoittaa liikettä, jollekin hänen liikkeensä palveluksessa olevalle. Jollei ketään edellä mainituista tavata, tiedoksianto voidaan toimittaa luovuttamalla asiakirjat paikalliselle poliisiviranomaiselle.

Pykälän 2 momentin mukaan, milloin on menetelty 1 momentissa mainitulla tavalla, haastemiehen on lähetettävä siitä postin välityksellä ilmoitus tiedoksiannon vastaanottajalle hänen osoitteellaan. Tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen, kun 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus on annettu postin kuljetettavaksi. Rikosasiassa haastetta ei voida antaa vastaajalle tiedoksi tässä pykälässä tarkoitettulla tavalla.

Mainittua pykälää koskevissa esitöissä (HE 16/1990 vp s. 14–15) on todettu, että sijaistiedoksiannon käyttämisestä päättää haastemies. Sen käyttämisen edellytyksenä on, että haastemies ei ole tiedoksianto varten suorittamistaan etsiskelyistä huolimatta tavoittanut asianosaista ja asianosaisen oletetaan välttelevän tiedoksianto. Sijaistiedoksianto on mahdollinen silloinkin, kun haastemiehen tiedossa on, missä tiedoksiannon vastaanottaja oleskelee, mutta ilmenneiden seikkojen perusteella voidaan olettaa hänen välttelevän tiedoksianto. Kun kantajalla usein on tarve saada asia tuomioistuimessa käsitellyksi, on tärkeää, että tiedoksianto voidaan toimittaa myös tällaisessa tapauksessa.

Korkeimman oikeuden antaman oikeusohjeen (KKO 2006:69) mukaan ratkaisevaa sijaistiedoksiannon hyväksyttävyyden kannalta on, onko haastemies voinut etsiä haasteen vastaanottajaa niin, että oletus tiedoksiannon välttelystä on oikeutettu. Kyseisessä tapauksessa haastemies oli toimittanut henkilön postilokero-osoitteeseen kaksi yhteydenottokirjettä noin viikon välein. Epäselväksi oli jäänyt, oliko haastemies pyrkinyt ottamaan yhteyttä puhelimitse. Siten kysymys oli siitä, oliko haastemies voinut sen perusteella, ettei henkilö ollut vastannut postilokeroon jätettyihin yhteydenottopyyntöihin, voinut todeta tämän välttelevän yhteydenottoa. Kun yhteydenottopyynnot oli lähetetty viikon välein ja kesälomakaudella, katsottiin, ettei edellytyksiä antaa haaste tiedoksi sijaistiedoksiannolla ollut.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on todennut ratkaisussaan ([EOAK/1804/2019](#)) pitävänsä perusteltuna, että haastemiehet kirjoittavat yhteydenottopyyntöihin selvästi näkyviin etsittävän henkilön nimen.

3.3 Haastemiehen menettelyn arviointi

Sijaistiedoksianto koskeva pykälä jättää haastemiehelle harkintavaltaa sen soveltamisessa. Nyt kysymyksessä olevassa tapauksessa haastemies oli virkavastuullaan antamansa selvityksen mukaan tavoitellut kantelijaa tämän kotiosoitteesta käymällä siellä kahdesti, soittamalla, lähettämällä tekstiviestejä sekä postitse kaksi yhteydenottopyyntöä sekä soittamalla tämän käytössä olleeseen puhelinnumeroon useamman kerran.

Asiassa on jäänyt epäselväksi, minne haastemiehen postitse jättämät yhteydenottopyynnot sekä erityisesti ilmoitus sijaistiedoksiannon käyttämisestä olivat päätyneet. Haastemiehen selvityksestä ei ilmene, oliko hän kirjannut yhteydenottopyyntöihin kantelijan nimen. Kuitenkin ainakin yksi yhteydenottopyyntö oli päätenyt postitse kantelijalle. Tätä yhteydenottopyyntöä ei kantelijalla enää ollut ollut tallessa, joten epäselväksi on jäänyt, oliko siihen kirjattu kantelijan nimi.

Sinänsä kantelijalla tai muullakaan tiedoksiannon vastaanottajalla ei ole velvollisuutta vastata yhteydenottopyyntöihin ja edesauttaa haasteen tiedoksiantoa. Kuitenkin tällä on merkitystä haastemiehen työssä ja tiedoksiantotavan valinnassa. Mikäli tiedoksiannon vastaanottajaa ei haastemiehen käytössä olevilla keinoilla tavoiteta, jossain vaiheessa joudutaan siviiliasioissa turvautumaan sijaistiedoksiannon käyttöön. Kuten esitöissä on todettu, tällä menettelyllä turvataan kantajan oikeutta saada asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Ottaen huomioon haastemiehen selvityksessään ilmoittamat sekä sijaistiedoksiantotodistukseen kirjatut yhteydenotot, katson, ettei asiassa ole tullut ilmi syytä epäillä haastemiehen menetelleen asiassa virkavelvollisuuksiensa vastaisesti tai ylittäneen harkintavaltaansa. Totean kuitenkin, että asiassa olisi ollut perustellumpaa pyrkiä tavoittamaan kantelijaa vielä kesälomakauden jälkeenkin, kun asiassa ei ole väitettykään kyseisen velkomusasian olleen vanhentumisvaarassa tai muutoinkaan erityisen kiireellinen. Totean myös edelleen, kuten jo aiemmin mainitussa ratkaisussani, että väärinkäsitysten välttämiseksi haastemiesten olisi aiheellista kirjoittaa yhteydenottopyyntöihin selvästi näkyviin etsittävän henkilön nimi.

Siltä osin kuin haastemies oli lähettänyt kantelijalle toisen henkilön nimitiedot sisältävän yhteydenottopyynnön, katson, ettei haastemies ollut menettelyt tehtäviensä edellyttämällä tavalla asianmukaisesti ja riittävän huolellisesti.

3.4 Kärjäsihteerin menettelyn arviointi

Kantelijan mielestä kärjäsihteerin ei ollut toiminut riittävän huolellisesti jättäessään varmistautumatta siitä, ettei vastaajan vastaamattomuus johtunut siitä, ettei tätä ollut laillisesti haastettu.

Tuomioistuinlain 10 luvun 6 §:n mukaan kärjäoikeuden laamanni voi kirjallisesti määrätä kärjäoikeuden kansliahenkilökuntaan kuuluvan, tietyt pykälässä säädetyt edellytykset täyttävän henkilön oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n tarkoitetuissa asioissa muun muassa antamaan yksipuolisia tuomioita.

Tässä asiassa käytössäni olleen yksipuolisen tuomion liitteenä on haastemiehen tiedoksiantotodistus sijaistiedoksiannosta. Sen liitteenä on selvitys siitä, miksi haastemies oli päätenyt olettamaan kantelijan välttelevän tiedoksiantoa sekä kuvattu ne toimet, joilla haastemies oli tavoitellut kantelijaa.

Kuten edeltä kohdasta 3.2 ilmenee, haastemies päättää sijaistiedoksiannon käyttämisestä. Kun kärjäsihteerille oli toimitettu sijaistiedoksianto sen liitteenä olevine selvityksineen, hän on ilman erillistä selvittelyäkin voinut luottaa tiedoksiannon tapahtuneen lainmukaisesti. Siten katson, ettei asiassa ole syytä epäillä kärjäsihteerin toimineen asiassa virheellisesti tai vastoin lakia.

3.5 Muut kantelussa esitetyt asiat

Kantelija on kirjoituksessaan vielä ilmoittanut saaneensa ala-arvoista kohtelua kantajana asiassa olleelta X Oy:n edustajilta ja liittänyt kirjoituksensa oheen sähköpostikirjeenvaihtoa yhtiön edustajien kanssa. Oikeusasiamiehellä ei kuitenkaan toimivaltaa tutkia yksityisten yritysten menettelyä. Oikeusasiamiehen laillisuusvalvontaan kuuluvat vain julkisyhteisön työntekijät, virkamiehet, viranomaiset sekä muut julkista tehtävää hoitavat.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen haastemiehen menettelystä Helsingin kärjäoikeuden laamannin ja haastemiehen tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Helsingin kärjäoikeuteen.

Kantelu ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.